

ДЕТЕРМІНАНТИ ЕВОЛЮЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ФОРТЕПІАННОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розбудови української держави освітня система стала інструментом забезпечення соціальної гармонії, духовного й економічного прогресу. Важливу роль у розвитку культурного й інтелектуального потенціалу особистості відіграє система музичної, зокрема фортепіанної освіти, в якій (як специфічній освітній галузі) формується творча еліта нації.

Сучасна система національної професійної фортепіанної освіти є важливим надбанням вітчизняної культури. Апробована протягом десятків років, вона має певні досягнення і безумовні переваги порівняно з багатьма іншими зарубіжними системами, про що свідчить конкурентоспроможність вітчизняних фахівців у світовому музичному просторі.

Приєднання України до Болонської декларації унеможливило подальший самостійний розвиток національної системи освіти і зумовило необхідність її реформування. Тривалі дискусії в наукових колах з приводу відповідного реформування музичної освіти з питань міри інтеграції в європейську освітню систему, загрози уніфікації вітчизняної освіти, збереження її унікальних національних особливостей переконують, що успішність реформування неможлива без урахування багатого історичного досвіду вітчизняного освітнього будівництва.

Сучасний стан вітчизняної фортепіанної освіти — результат напрацювань спільноти професійних фахівців. Успадкування найкра-

щих традицій попередників у формі збереження раніше сформульованих методичних настанов завжди здійснювалося не через просте запозичення надбань минулого, а завдяки їхньому ретельному відбору, критичному переосмисленню, переробці, зміні, а також повторенню, збереженню і використанню.

Спадкоємність як специфічна закономірність розвитку професійної фортепіанної освіти передбачає необхідність селективного підходу до спадщини попередників з позицій заперечення застарілого, збереження і оновлення апробованих стереотипів діяльності. Головну роль у цьому процесі посідає традиція, яка виявляє момент усталеності в оновленому змісті й одночасно передбачає можливість корегування та новацій. Сутність традиції полягає у фіксації та подальшій трансляції оптимальних усталених положень фортепіанної педагогіки, що витримали випробування часом, передаються від покоління до покоління й залишаються актуальними в нових історичних умовах.

Акумуляторами певних традицій в піаністичному мистецтві є фортепіанні школи, в яких здійснюється процес сприйняття, збереження, акумуляції та трансляції педагогічних принципів. Згодом випробувані часом надбання національних шкіл інтегруються у світову виконавську і педагогічну практику, збагачуючи її специфічними прогресивними положеннями.

Новація у професійній фортепіанній освіті завжди пов'язана з творчим розвитком традиційних педагогічних принципів, з їхнім продовженням та збагаченням у педагогічній і виконавській практиці. Новація припускає перетворювальну творчу діяльність, головним критерієм якої є вихід за межі традиційного і створення нового.

Розвиток професійної фортепіанної освіти — це творчий процес, у якому інновації виникають і утверджуються, перемагаючи консервативний опір традицій. Алгоритм взаємодії двох альтернатив — традицій і новацій — детермінує динамічний розвиток фортепіанної освіти. А подолання протиріччя у взаємодії між традиціями і новаціями свідчить про прогрес, який є результатом суперечливого процесу синтезу тези (традицій) та антитези (новацій). Прогрес у розвитку професійної фортепіанної освіти є критерієм еволюції.

Історичний процес розвитку вітчизняної професійної фортепіанної освіти, який триває вже третє століття, можна умовно поділити на кілька стадій, для яких спадкоємність була головною закономірністю. Кожному періоду притаманні також інноваційні тенденції й започаткування, які визначали специфіку і піднімали рівень його розвитку на вищий ступінь еволюції.

Так, прогресивні методичні настанови, педагогічні принципи та традиції професійної фортепіанної освіти, започатковані в українських фортепіанних школах Києва, Харкова, Одеси наприкінці XIX — початку XX сторіччя успішно використовуються й сьогодні. Еволюційному розвитку національної фортепіанної освіти сприяли також запроваджені в 1920–1930-х всесоюзні та всеукраїнські конкурси, науково-методичні конференції та семінари, декади-звіти. Стратегія на інтенсифікацію практичної компоненти професійної фортепіанної освіти, популяризація та поширення піаністичної культури в 1950–1970-ті зумовили масовість початкової фортепіанної освіти й появу високопрофесійних спеціалістів, які нині успішно репрезентують українську фортепіанну школу у світовому музичному просторі.

Отже, розвиток професійної фортепіанної освіти — це динамічний процес самооновлення, який детермінується діалектичною взаємодією традицій і новацій. Основу цього процесу становить найважливіша закономірність — спадкоємність, а його результатом є еволюція.

Сучасний стан національної фортепіанної освіти, який підготували напрацювання представників фортепіанних шкіл України протягом багатьох десятиріч, свідчить про інтегрування і упевнене утвердження її у світовому музичному просторі. Українську фортепіанну школу успішно репрезентують у Німеччині, США, Канаді, Австралії, Ізраїлі й інших країнах світу найкращі представники вітчизняної піаністичної культури.